

NGUYỄN THỊ CỎ MÂY

TIỂU TỬ

Viết về Tiểu Tử không khó nhưng không thật đơn giản. Nếu nói “Tiểu Tử” là kỹ sư điện chuyên ngành Thủy điện, tốt nghiệp năm 1955, ở trường kỹ sư điện Marseille, thì không phải chúng ta nói chuyện về ông Tiểu Tử, nhà văn, mà đó là ông Võ Hoài Nam, năm nay 95 tuổi, an dưỡng tuổi già tại tư gia ở vùng Paris .

Vừa ở Marseille về, ông dạy nhạc ở Pétrus Ký, qua năm sau, ông dạy Lý Hóa các lớp Đệ II Cấp . Ông Cụ thân sanh của ông muốn ông theo nghiệp dạy học vì chính Cụ là giáo sư Sử Địa và Pháp văn ở Pétrus ký và một số trường Trung học tư ở Sài gòn như Lê Bá Cang, Lyceum Nguyễn văn Khuê, Đồng Nai, lúc ở Sài gòn còn học theo chương trình Đông dương, Trung học có các lớp từ 1ère Année, ...4è Année, thi DEPSI (Diplôme d’Etudes Primaires Supérieures Indigènes – Văn bằng Cao Tiểu hay Thành chung) và/hoặc Brevet du 1er Cycle/Brevet Élémentaire.

Cụ Võ Thành Cứ muốn người con trai duy nhứt của mình, đậu kỹ sư ở Pháp, về xứ đi dạy học vì Cụ vẫn nặng tình thần khai hóa cho thanh niên . Tham gia các hoạt động chống thực dân với các cụ Nguyễn An Ninh, Phan văn Hùm, Tạ Thu Thâu, Trần văn Thạch... Cụ vừa dạy học để nuôi gia đình, vừa giúp bạn và gia đình bạn khi bạn gặp tù tội . Sau đó, Cụ mở một trường Trung học tư ở đường Dixmude, Sài gòn II (Đề Thám sau này) để làm nơi làm việc và gặp gỡ cho các bạn tranh đấu và nhứt là các bạn vừa ở tù ra có nơi làm việc tạm một thời gian .

Cuộc đời của Cụ Võ Thành Cứ cũng khá ly kỳ và đẹp lắm .

Vừa thi đậu DEPSI và cả Brevet Élémentaire, Cụ được bổ nhiệm làm thầy giáo cho trường Tiểu học ở Rạch giá . Lúc bấy giờ, người đi làm việc với bằng Brevet Élémentaire ăn lương 90\$/ tháng, còn với bằng DEPSI, ăn lương chỉ có 45\$/ tháng.

Ông Đốc Giản là thầy dạy Cụ hồi lớp nhứt (Cours Supérieur) ở Tây ninh, cũng là thầy của nhiều người sau này có danh phận lớn, như Đức Hộ Pháp Phạm Công Tắc, Thủ tướng Nguyễn văn Tâm, ...) nghe tin học trò cũ được bổ nhiệm làm thầy giáo và biết học trò của mình vốn con nhà nghèo, Cụ Đốc bèn kêu học trò cũ tới và bảo bà vợ lựa 2 bộ quần áo của Cụ còn mới đem cho học trò mặc đi dạy học tạm thời gian đầu.

Đi dạy học được vài năm, một hôm viên Thanh tra Học chánh Tỉnh tới xét trường. Hấn lấy tay chà cạnh bàn học của học trò, đưa ngón tay dính bụi quẹt vào mặt đũa học trò ngồi ở bàn đó và đưa lên cho thầy giáo coi . Không dần lòng được, Thầy Cự tiến tới đánh viên Thanh tra người Pháp mấy phát tuy người của thầy cao chỉ hơn 1, 5m nhưng nhờ có tập nghề võ . Dĩ nhiên viên Thanh tra thừa Cự nhưng chính viên Thanh tra bị xử có lỗi và bị đổi đi nơi khác. Câu chuyện một thầy giáo người an-nam-mít dám đánh Thanh tra người pháp chỉ vì tỵ ái dân tộc lan truyền ra khắp Rạch giá.

Một hôm, Cụ Ngô văn Thính, một nhà điền chủ lớn ở Rạch giá, tới thăm thầy giáo Cự . Cụ Thính hỏi thầy Cự vậy thầy có thấy bằng lòng với địa vị hiện tại hay muốn tiến hơn nữa không?

Thầy Cự thưa « Tôi nhà nghèo, nay được công ăn việc làm như vậy là quá rồi . Muốn tiến thêm, có muốn cũng không làm được » .

Cụ Thính liền nói rõ: «Nếu thầy muốn, thiệt tình, thầy có dám bỏ việc làm này không, để đi qua Pháp học thêm vài năm nữa ? Tiền đi và ăn học, tôi lo hết . Nhưng khi về, thầy phải truyền bá chánh trị ở trong xứ, chống Tây» (Chuyện này, Cổ May tôi tình cờ đọc được 1 báo cáo của an ninh pháp ở Văn khố về Đông dương ở Aix . Tên Thinh hay Thính, viết không có dấu rõ ràng . Năm 1954, tới nhà thầy Cự ở Gò Dầu Hạ chơi, có gặp Bà vợ bé của Cụ Thính, thầy Cự gọi bằng Di, nhưng lúc đó, Cổ May tôi chưa biết câu chuyện ly kỳ và đẹp như vừa kể) .

Cụ Cự, xong Tú Tài ở vùng Toulouse, lên Paris học Sử Địa ở Sorbonne. Vừa xong Dự bị, thế giới bị kinh tế khủng hoảng, tiền mất giá, giá lúa xuống, điền chủ trắng tay. Thế là Cụ phải xuống tàu về xứ. Lúc đó đi qua Pháp học, học sinh và sinh viên đều đi tàu biển và phải mua vé đi và cả về. Đi hạng cá kèo, nằm võng dưới hầm tàu. Người nằm võng trên, khi say sóng, cho người nằm võng dưới ăn chè. Nhờ vậy mà nhớ mặt nhau, về sau trở thành bạn thân khi gặp lại. Cụ về Sài gòn, làm báo và dạy học, tham gia tranh đấu chống thực dân

VÕ HOÀI NAM

Đang học Seconde (Đệ Tam sau này), Võ Hoài Nam được cho qua Pháp học tiếp Trung học. Tới Marseille, ông qua vùng Garonne sur Lot và học Première theo tuổi tác. Lúc đầu, Tây giảng bài, ông thờ dài vì theo không kịp nhưng nhờ toán, lý hóa học được nên ông bám trụ rồi cuối năm cũng đậu được Tú Tài I. Qua năm Tú Tài II, không còn thấy quá khó khăn nữa.

Trở lại Marseille, ông vào trường kỹ sư điện. Qua năm thứ hai, ông cùng với bạn bè đóng phim “VÌ ĐẤU NÊN NỔ!”(Có chiếu ở Sài gòn 1955). Chủ đề Việt Nam nên phim cảnh phải Việt Nam. Mà ở Pháp làm sao có cảnh Việt Nam như ruộng lúa ngập nước, có nông dân cấy lúa vừa hò? Cũng may, ở vùng Camargue, cách Marseille về hướng Tây, chừng 70 km, có ruộng ngập nước giống như ruộng lúa vùng Gia định, Long An. Năm 1942, Lính Thợ việt nam trồng lúa ở đây theo cách làm ruộng ở quê nhà. Tới mùa gặt năm đầu tiên thu hoạch được 40 tấn. Và số thu tăng lần, chỉ trong vài năm sau, số gạo Camargue đủ cho thị trường Pháp. Ngày nay vẫn còn gạo Camargue bán, với nhiều thứ như gạo lứt, gạo đỏ, gạo đen, hạt dài, hạt tròn, ...

Sau phim “ VÌ ĐẤU NÊN NỔ”, Võ Hoài Nam bắt đầu mê văn nghệ, bỏ học. Nhà trường viết thư báo tin về gia đình. Dĩ nhiên ông bị ông Già rầy la và ông Cự viết thư qua nhà trường xin lỗi. Đọc lời lẽ cảm động của một đồng nghiệp xa xôi, nhà trường gọi cậu sinh viên bỏ học tới, la rầy, đưa cho ông coi thư của ông Già . Không thể làm gì khác hơn được, Võ Hoài Nam trở lại học tiếp. Và đậu kỹ sư điện năm 1955.

Về nước, sau 2 năm đầu dạy học ở Pétrus Ký, ông vào làm cho Shell ở Sài gòn. Lúc làm việc, ông học vẽ với vài họa sĩ tên tuổi ở Sài gòn. Cuối tuần, ông xách giá vẽ đi ra ngoại ô tìm đề tài tập vẽ. Ông say mê vẽ. Nhưng chưa kịp triển lãm tác phẩm của mình. Đến khi hưu trí ở Paris, ông vẽ trở lại, và vẽ nhiều về tĩnh vật. Tranh của ông có triển lãm ở Thị xã Paris 13 suốt nhiều ngày và bán được mười bản.

Vốn mê văn nghệ, ông học đàn ca vọng cổ với nhạc sĩ mù Văn Vĩ, người mà sau 30/04/75, cỡi xe Honda chạy khắp đường phố Sài gòn .

Nhưng học chưa xong, tuy đã tới trình độ lên sân khấu ca 6 câu được rồi, thì bị đuổi vì một lý do rất vô duyên .

Khi tới xin học, ông giới thiệu mình với Văn Vĩ là làm thư ký hãng Shell. Thầy trò đang cơm lành, canh ngọt, bỗng một hôm, có một cô tới xin học ca vọng cổ và giới thiệu đang làm thư ký cho hãng Shell. Văn Vĩ hỏi có biết ông Võ Hoài Nam, đang học ở đây và cũng làm thư ký ở đó. Cô ấy bảo biết nhưng ông ấy làm lớn lắm, làm Giáo đốc, chớ không phải thư ký.

Thế là hôm sau, Võ Hoài Nam tới, Văn Vĩ đuổi ngay. Anh đi về đi. Đi khỏi nhà tui ngay. Anh thấy tui đui, anh khi dễ tui, phải không?

Ông Võ Hoài Nam ngớ người, không hiểu gì hết. Chuyện gì vậy?

Tới khi hiểu chuyện, Võ Hoài Nam giải bày với Văn Vĩ là chuyện ông làm việc đâu có liên hệ gì với việc học ca vọng cổ. Ông nói dối chỉ là cách nói đơn giản về mình mà thôi.

Nhưng Văn Vĩ không chịu bỏ qua.

Thế là bài ca vọng cổ phải xuống hò ở đây .

Tuy học chưa hết nghề của Văn Vĩ nhưng ông ca vọng cổ vẫn mùi tận mạng .

Văn Vĩ thường nhắc ông là ít hôm nữa ông sẽ ca ăn khách và sắm liền xe Nash (loại xe tiêu chuẩn ngon của Sài gòn thời đó) .

Võ Hoài Nam học ca vọng cổ vì lúc đó ông đang mê cải lương. Ông có một tuồng được gánh Thủ Đô hát ở Sài gòn, khá ăn khách. Tuồng «Tình, Tiền và Sự nghiệp» .

Và cũng là lúc ông muốn nghỉ làm Shell để đi theo Cải lương. Có lẽ bị cú bất ngờ của Văn Vĩ mà ông tiếp tục làm Shell cho tới ngày cuối của Sài gòn .

TIỂU TỬ

Tiểu Tử là bút hiệu ký dưới những bài «Trò Đời» (loại film du jour) đăng hằng ngày trên nhật báo «Tiến» ở Sài gòn trước 75 của Đặng văn Nhâm . Hai người quen biết nhau vì Đặng văn Nhâm là học trò cũ của Cự Võ Thành Cự ở Pétrus Ký

Ông chọn tên «Tiểu Tử» hàm ý, rất đơn giản, xác nhận mình vốn không phải là «Đại Nhon» . Ngày nay là «Đại Gia»!

Ngày nay, Tiểu Tử là tên được quen biết rộng rãi, trong Cộng đồng người Việt ở gần khắp thế giới . Nhưng Tiểu Tử hoàn toàn là nhà văn, có tiếng tăm nhưng vẫn không liên hệ xa gần gì với kỹ sư Võ Hoài Nam . Vì Tiểu Tử không phải là kỹ sư. Hơn nữa, Tiểu Tử cũng không phải người đóng phim ở Camargue năm 1954, cũng không phải họa sĩ, cũng không phải soạn giả cải lương. Vẫn biết đó là một người.

Vì nhiều người hiện nay chỉ biết Tiểu Tử là nhà văn. Truyện ngắn của ông rất độc đáo về nội dung và cả hình thức.

Tiểu Tử là tác giả của «Tiểu Tử Toàn Tập » 2 quyền, xuất bản năm 2017 ở Pháp. Trước đây, truyện ngắn của ông được in nhiều lần thành tập . Sau cùng, có một độc giả ở Hòa-lan, vì ngưỡng mộ ông nên tự ý tập hợp lại tất cả truyện của ông làm thành 2 cuốn, mỗi quyền hơn 300 trang, bìa màu xanh tươi, có hình tác giả ở góc mặt phía dưới.

Truyện ngắn của Tiểu Tử ở những lần xuất bản trước có tựa (Titre) khác nhau . Như quyền đầu tiên có tựa sách là «Bài Ca Vọng cổ».

Nay, trong «Tiểu Tử toàn Tập », tác giả cũng lấy «Bài Ca Vọng cổ » làm truyện số 1 ở trang đầu tiên của « Tiểu Tử Toàn Tập », Quyền Thượng .

Vì tác giả ưu ái truyện « Bài Ca Vọng cổ » hơn những truyện khác?

Riêng Cỏ May tôi vẫn không quên trường hợp ông viết truyện ngắn này mà nhiều người yêu thích . Một câu chuyện đơn giản mà ăn khách mãnh liệt .

Tiểu Tử với Cỏ May tôi vẫn thường nói chuyện qua điện thoại nếu không gặp nhau về đủ thứ chuyện . Hôm ấy, tôi muốn biết chút ít về vọng cổ nên hỏi Tiểu Tử vì biết ông là nhà nghề về môn âm nhạc Nam kỳ này. Ông nói về kỹ thuật ca, cách đờn, ... Và, bất ngờ, ông nói sẽ gửi cho tôi coi về vọng cổ .

Vài hôm sau, ông fax cho tôi « Bài Ca Vọng Cổ », một truyện ngắn, chứ không phải một bài lý thuyết về ca, đàn vọng cổ như tôi mong đợi .

Tôi in ra và đọc . Tôi liền liên lạc với một cậu thanh niên ở Stuttgart, gốc sinh viên Miền Bắc du học ở lại, nhờ đánh máy tiếng Việt có dấu đầy đủ vì lúc đó chúng tôi chưa biết xài Computer . Đánh máy xong, cậu ấy fax qua cho tôi và tôi gửi cho tác giả để từ đó phổ biến (Nhắc lại chuyện cũ, tôi không biết cậu này ngày nay ở đâu, sanh sống như thế nào, sau khi xin ở lại Đức, bị từ chối) .

Đúng. Bài Ca Vọng cổ là một truyện ngắn hay viết về một thanh niên da đen, lai Việt Nam, cha người Côte d'Ivoire nơi tác giả làm cho Công ty đường mía ở đó và sau qua làm cho Shell cho tới ngày hựu trí .

Người đọc, ai cũng nhìn nhận giá trị văn chương của nó. Nó đơn giản nhưng từng bước nhẹ nhàng, nó len lỏi vào tâm hồn người đọc. Nó đánh thức tình cảm về quê hương xứ sở của người Việt Nam tỵ nạn đang sống ở xứ người .

Đọc Bài Ca Vọng cổ, người đọc như bỗng chốc sống trên quê hương của mình . Không bằng cảnh vật mà bằng tình cảm . Bằng sự rung động từ một chiều sâu thâm kín nào đó trong người :

« Có chớ bác . Con có lai chớ bác.

Hắn xòe hai bàn tay đưa ra phía trước, lật qua, lật lại :

Bên nội của con là nằm ở bên ngoài đây nè .

Rồi hắn để một tay lên ngực, vỗ nhẹ về phía trái tim:
Còn bên ngoài của con, nó nằm ở bên trong . Ở đây, ở đây nè bác.
Bỗng hắn nghẹn lại:
Con lai Việt nam chớ bác!
Nhớ Sài Gòn quá nên con ca vọng cổ cho đỡ buồn. Hồi này, bác lại đây là lúc
con đang ca Đường về quê ngoại đó bác ».

Truyện của Tiểu Tử nặng tình quê hương xứ sở . Vì đó là thứ tình cảm mà ông bị mất cũng như bà con Miền Nam của ông. Có nói về sự thù ghét Việt cộng sau 30/04/75 của dân chúng Sài Gòn, ông cũng nói một cách nhẹ nhàng, châm biếm nhưng sâu sắc. Ít khi thấy ông bộc lộ sự thù hận một cách hung hãn. Thế mà trong truyện Chị Tư Ủ, ông cho chị Tư Ủ bữa đầu thăng công an Việt cộng một cách ngọt xớt, gọn gàng, như cách chị Tư Ủ chế đầu cá, không để lại những bầy nhầy:

«Vừa thấy chị Tư bước vào, thím Út òa lên khóc:

Tụi nó giết anh Út rồi, chị Tư ơi ...

Chị dang tay ôm hết ba mẹ con, ôm hết những gì còn lại của Út Cón . Không còn nước mắt để khóc, nhưng còn đủ tỉnh táo để nhận thấy rằng từ đây chính mình phải thay Út Cón để bảo vệ gia đình này mặc dầu không ai gởi gắm hết. Nửa khuya đêm đó, chị Tư trở dậy . Trong bóng tối, chị mò mẫm khoác áo bà ba đen máng sẵn trên cây cột từ đầu hôm, cật nách con dao phay quán trong cái bao bố nhỏ đặt sẵn cạnh chân bộ ván gỗ, bước ra đóng nhẹ cửa lại . Bên ngoài, trời đầy sao . Gió sông nhẹ nhàng mát rượi . Chị bước đi tự nhiên, chẳng chậm rãi, chẳng gấp rút . Giống như đi công chuyện bình thường . Ngoài đường vắng teo . Mấy con chó hoang ngủ dưới dãy thớt thịt trong nhà lồng chợ ngóc đầu lên nhìn, sủa vu vơ vài tiếng rồi lại nằm xuống . Chẳng có gì phải bận tâm . ...

Chị Tư bước vào hàng ba, thấy trong nhà có ánh đèn . Nghĩ « chắc thằng trời đánh đó đang làm báo cáo . Không biết nó đang muốn hại ai nữa đây ? » . Chị đưa tay gõ cửa . Có tiếng người hỏi :

-Ai đó?

Chị Tư trả lời như không trả lời:

-Tui!

Nghe giọng đàn bà, tên công an yên chí :

-Chờ chút!

Có tiếng khóa lọc cọc rồi cánh cửa mở ra . Ánh đèn dầu từ bên trong hắt lên người chị Tư, tuy không sáng lắm nhưng vẫn thấy rõ nét trầm tĩnh tự nhiên trên gương mặt tròn trịa . Ở đó vừa hiện lên một nụ cười mà tên công an giàu tưởng tượng cho là đầy « nhiệt tình cách mạng » . Anh ta bước ra đảo mắt nhìn quanh rồi mới mời :

-Vô đi!

Tiếng đi vừa dứt là chị Tư đã bỏ con dao phay vào ngay giữa đầu, nhanh gọn và chính xác như chị bỏ cái đầu cá . Xong, chị bước vào thổi tắt cây đèn dầu rồi ra sàn nước rửa tay chơn, mình mẩy và con dao . Trước khi ra về, chị nhìn lại hàng ba : trong bóng tối, chị vẫn thấy «thằng trời đánh» nằm một đống, không nhúc nhích... ».

Cũng trong truyện « Chị Tư Ủ», bất ngờ có một chi tiết khá ly kỳ là Tiểu Tử chỉ ra một hoạt động « tình báo nhân dân » – thứ mà Việt cộng khoe là hơn cả CIA, hơn cả Phòng Nhì Pháp – của tên công an Việt cộng vừa bị chị bừa đầu, đem áp dụng khai thác chị để tìm lấy cho sạch tài sản của Út Cón, bạn của chị, mà hẳn nghi chủ tiệm vàng còn cất dấu .

« Rồi sực nhớ ra, chị Tư hỏi :

-À ! Chút xíu nữa quên mất . Anh muốn gặp tui có chuyện gì không ?

Tên công an như nắm được cái phao, vội vã đổi giọng ra chịu thân mật :

-Chuyện này xin chị giữ kín cho . Người ta nói với tôi rằng Út Cón còn dấu vàng, không kê khai hết trong kỳ kiểm kê vừa rồi . Tôi cũng nghĩ như vậy bởi vì thấy anh ta...thế nào ấy.

Chị Tư nghiêm giọng :

-Chuyện này ...Anh là chánh quyền, anh phải đi hỏi ảnh chứ sao lại hỏi tui ?

Tên công an thấp giọng :

-Người ta nói với tôi là chị thân với Út Cón lắm. Tôi muốn nhờ chị nói với anh ấy một tiếng để ảnh mang nộp cho Nhà nước số vàng còn cất dấu . Tôi sẽ giữ kín vụ này và không báo cáo lên cấp trên . Tôi muốn giải quyết như trong gia đình thôi . Chị hiểu không ? »

Tiểu Tử là nhà văn đặc sệt miền nam

Nhận xét về Tiểu Tử, có khá nhiều người . Cỏ May tôi xin mời bạn đọc 2 người quen thuộc, hoàn toàn gốc ở quê hương của văn học và chữ nghĩa Việt nam, đánh giá Tiểu Tử .

-Cụ Từ Thức nhà báo (VN Press, Sài Gòn) ở Paris nhận xét Tiểu Tử:

« Tiểu Tử là một nhà văn miền Nam điển hình, con đường nôi dài của những Hồ Biểu Chánh, Bình Nguyên Lộc, Sơn Nam. Văn của ông là lối kể chuyện của người miền Nam, bình dị nhưng duyên dáng, duyên dáng bởi vì bình dị, tự nhiên. Tiểu Tử không “làm văn”. Ông kể chuyện; không có chữ thật kêu, không có những câu chải chuốt. Với cách viết, với ngôn ngữ chỉ có những tác giả miền Nam mới viết được. Không hề có cường điệu, không hề có làm dáng. Người đọc đôi khi có cảm tưởng tác giả không mấy ưu tư về kỹ thuật viết lách. Ông viết với tấm lòng.

Ngay cả tên những nhân vật cũng đặc miền Nam, không có Lan, Cúc, Hồ Điệp, Giáng Hương như trong tiểu thuyết miền Bắc, không có Nga My, Diễm My, Công Tăng Tôn Nữ như Huế, chỉ có những con Huệ, con Nhàn, con Lúa, thằng Rót, thầy Năm Chén, thằng Lượm, bà Năm Cháo lòng. Các địa danh cũng đặc Nam kỳ, không có Cổ Ngư, Vỹ Dạ, Thăng Long, chỉ có những Nhơn Hoà, Cồn Cỏ, Bò Keo, Bình Quới, những tên, những địa danh rất “miệt vườn”, chỉ đọc cũng đã thấy dễ thương, lạ tai, ngộ ngộ. Âm thanh như một câu vọng cổ ai ca bên bờ rạch. » (Từ Thức, « Những giọt nước mắt – Những tiếng thở dài ») .

-Cụ Nguyễn Văn Lục, Giáo sư Văn chương và phê bình Văn học, viết về Tiểu Tử : Người tiếp lửa và giữ hồn của Miền Nam (DCV Online, 2023) :

« Tôi biết Tiểu Tử khá muộn khi ông đã thành danh và tích lũy một di sản văn học đáng nể như một loại trầm tích lắng đọng từ lâu. Nhưng khi biết rồi thì càng đọc văn của ông càng thấy gần gũi, gần bó.

Hình như ông không viết truyện dài mà chỉ chuyên viết truyện ngắn. Mỗi truyện ngắn đều như nhắc nhở xa gần đến những cột mốc văn học đàn anh, xa xôi như Hồ Biểu Chánh, hay gần hơn như Bình Nguyên Lộc, Sơn Nam, Lê Xuyên. Có thể vì cách thức diễn tả, ngôn từ xử dụng, tâm tình và cá tính của ông thì đặc sệt là dân Nam Kỳ.

Nhưng về nội dung cũng như mục đích viết của Tiểu Tử thì tôi xin thưa rằng: Nó hoàn toàn không giống các “nhà văn miệt vườn” – không giống Bình Nguyên Lộc, càng xa Sơn Nam – và còn có thể khác biệt với Lê Xuyên. Tôi không dám nói rằng tôi phủ nhận các nhà văn miền Nam tiền bối. Tôi đã từng mê truyện dài đầu tiên Chú Tư Cầu của Lê Xuyên – cuốn truyện dài viết phơi-ơ-tông mỗi ngày – đã từng làm Lê Xuyên nổi tiếng.

Tiểu Tử: người tiếp lửa và giữ hồn của miền Nam

... Bấy nhiêu năm lưu lạc ở xứ người. Vốn chữ nghĩa vẫn không bị han rỉ, xói mòn. Ông vẫn giữ được cá tính miền Nam: bình dân, giản dị, thật thà, dí dỏm. Ông vẫn giữ được cốt cách một lối viết chân chất, kiêu ngạo sao viết dzậy, không màu mè, không kiêu cách, không uốn éo văn hoa làm dáng. Điều này cho thấy ông khác hẳn nhà văn Mai Thảo. Mai Thảo vẫn nghĩ rằng ông là nhà văn, Những người làm ra chữ.

Nhưng chính lối viết chân chất ấy quyến rũ người đọc. Chính chỗ bình dị làm nên vóc dáng văn học. Chữ của ông là có sẵn, chỉ khác nó nằm trong văn cảnh toàn bộ hồi đáp trao đổi giữa những người dân bình thường. Đọc là gợi nhớ, đọc là thấy mình trong đó như tìm về như có người nhắc hộ » .

Nay Tiểu Tử và Võ Hoài Nam, cả hai, đều vừa từ giả chúng ta hôm thứ năm 18 tháng 9/2025 (tại tư gia ở Noisy-le Grand, Pháp) !

Nguyễn Thị Cỏ May